

Leren van letsels van fietsers

*Een workshopverslag op het Nationaal
Verkeersveiligheidscongres 2016*

**Sessieleiders en
presentatoren:**

Wendy Weijermars (SWOV)
Annelieke Harmsen (VUmc)
Ragnhild Davidse (SWOV)
Wiebe de Boer (Stichting NAH Zorg)

Naam verslagmaker:

Nick van der Tak
*student Ruimtelijke Ontwikkeling – Mobiliteit
Hogeschool Windesheim Flevoland*

**Workshoplocatie en
datum:**

1931 Congrescentrum Brabanthallen
Oude Engelenseweg 1
5222 AA 's-Hertogenbosch
Donderdag 21 april 2016

Datum verslagmaking:

Zondag 24 april 2016

— Inhoud workshop

Door gedetailleerd te kijken naar de ongevalstoedracht en factoren die een rol spelen bij zowel het ontstaan als het verloop van een ongeval, kan nagegaan worden hoe een ongeval voorkomen had kunnen worden en kan geleerd worden voor de toekomst. Drie partijen – het VUmc, het SWOV en Stichting NAH Zorg – presenteerden een drietal casussen waarbij ingegaan werd op de toedracht, het letsel en de letselgevolgen van een specifiek fietsongeval. Na elke presentatie volgde een discussie met de deelnemers.

— Feiten rondom verkeersveiligheid

Om de ernst van fietsongevallen aan de deelnemers te illustreren, begon de workshop met een aantal feiten rondom verkeersveiligheid. Zo vielen er in 2014 maar liefst 185 fietsdoden, wat ongeveer één derde deel uitmaakte van het totaal aantal verkeersdoden in 2014. In hetzelfde jaar raakten ook nog eens +/- 13.000 fietsers ernstig gewond: dit is zelfs meer dan 60% van het totaal aantal ernstige verkeersgewonden in 2014! Ongeveer de helft van alle ernstig verkeersgewonden valt bij fietsongevallen zonder motorvoertuigen. De verdeling van het letsel over het lichaam verschilt tussen verschillende typen fietsongevallen: bij ongevallen zonder motorvoertuigen komt relatief veel heupletsel voor, met name bij oudere vrouwen.

— Casus 1: Wielrenongeval

Context

Annelieke Harmsen, dokter bij het MC Slotervaart en VUmc, presenteerde een fietsongeval waarbij een jonge man aangezichtsletsel opliep na een wielrenongeval. De combinatie van een oude wielrenfiets waarvan de remmen blokkeerden, een slecht geasfalteerd fietspad en hoge snelheid, zorgde ervoor dat het slachtoffer met zijn gezicht op de grond viel. Naast een kaakfractuur, gaf een CT-scan aan dat er sprake was van meerdere breuken in het gezicht. Het slachtoffer moest meerdere operaties ondergaan. Pas na 5 jaar was de man volledig medisch hersteld en bleek verdere follow-up niet meer nodig.

Discussie

Na de presentatie volgden een aantal vragen uit het publiek. De nadruk lag bij deze case op het beantwoorden van vragen, we zijn niet echt toegekomen aan het bedenken van maatregelen. Er werd gevraagd of het slachtoffer een helm en fietsbril droeg, of het slachtoffer ingeklikt zat met de schoenen en of er achteraf technisch en medisch onderzoek werd uitgevoerd. Ook werd de vraag gesteld of het slachtoffer input kon leveren, evenals hoe het gesteld is met de ongevallenregistratie van betrokken partijen.

Annelieke Harmsen vertelde dat het slachtoffer geen helm en hoogstwaarschijnlijk ook geen fietsbril droeg toen hij ten val kwam. Ook zat de wielrenner ingeklikt met de schoenen in de trappers waardoor hij zich mogelijk minder goed kon opvangen. Ik was verbaasd om te horen dat er geen technisch onderzoek werd uitgevoerd naar de wielrenfiets, evenals dat het slachtoffer niet werd gecontroleerd op drugs en medicijnen. Wendy Weijermars gaf aan dat de politie vaak niet ter plaatse komt bij dit soort ongevallen en dat er daarom weinig informatie beschikbaar is over deze ongevallen. In het ziekenhuis wordt wel geregistreerd dat iemand bij een verkeersongeval gewond is geraakt en wordt ook aangegeven in/op welk vervoersmiddel, maar bijvoorbeeld niet wat de ongevalslocatie was. Dit is ook niet het doel van de ziekenhuisregistratie. Aanwezigen gaven aan dat er behoefte is aan meer informatie over fietsongevallen. Annelieke Harmsen legde tot slot uit dat alleen in medisch noodzakelijk verband naar drugs en medicijnen wordt gezocht, en dat er geen enkele reden was om de jonge man op narcotica te testen.

— Casus 2: Val bij afstappen

Context

Ragnhild Davidse, senior onderzoeker en coördinator diepteonderzoek bij SWOV, presenteerde een fietsongeval waarbij een oudere man zijn bovenbeen brak door uit balans te raken bij het afstappen. Het slachtoffer maakte samen met zijn vrouw een fietstocht op hun E-bikes, toen het echtpaar op een rustige (en tevens te smalle) erftoegangsweg in de verte een vrachtauto zagen aankomen. De man wilde de vrachtwagen laten passeren door te wachten op een erftoegang en had niet in de gaten dat het talud steil was. Hierdoor viel hij om bij het afstappen. De val resulteerde in een breuk in de kop van het linker bovenbeen en een fikse schaafwond op het scheenbeen. Het slachtoffer verbleef 7 nachten in het ziekenhuis en moest vervolgens thuis enkele maanden revalideren.

Discussie

In tegenstelling tot de interesse in zaken achteraf (zie de vorige casus), werden naar aanleiding van deze case wel een aantal maatregelen voorgesteld. Enkele voorgestelde maatregelen waren:

- Aanpassingen van het talud, zodat dit minder steil wordt;
- Creëren van uitwijkmogelijkheden langs de rijbaan, zodat men geen gebruik hoeft te maken van erftoegangen;
- Educatie en voorlichting over een veilige manier van op- en afstappen voor ouderen;
- Het afschaffen van het mannenmodel fiets, waardoor mannen direct als zij leren fietsen een veilige manier van op- en afstappen aanleren;
- Stabieler fietsen voor ouderen, bijvoorbeeld in de vorm van een driewieler;
- Fiets met zadel dat automatisch omlaag gaat bij het afstappen (toevallig een maatregel die 's ochtends in een andere workshop aan de orde kwam).

— Casus 3: Fietsongeval met bestelauto

Context

Wiebe de Boer, oprichter en voorzitter van Stichting NAH Zorg, presenteerde tot slot een fietsongeval waarbij een jonge man in botsing kwam met een bestelbus. Ragnhild Davidse ging in op de toedracht en het letsel. Het slachtoffer reed gehaast naar een afspraak, reed op het fietspad en naderde een fietsoversteekplaats met verkeersregelinstallatie. Het verkeerslicht voor de fietsers stond op rood, maar kruisend verkeer dat groen licht had stond stil als gevolg van een ongeval verderop. De fietser reed door rood en op de rechtsafstrook naderde een bestelbus die ook groen licht had en wel door kon rijden. Een vrachtauto belemmerde het zicht van de fietser en bestelautobestuurder, zodat zij elkaar niet konden zien. De botsing resulteerde in een schedelfractuur en – als gevolg van de fractuur – een zwelling en kneuzing van de linker hersenhelft. Het slachtoffer is enkele nachten opgenomen geweest in het ziekenhuis en heeft blijvend letsel overgehouden aan het ongeluk.

Impact

Wiebe de Boer vertelde dat hijzelf persoonlijk het slachtoffer begeleidt. Het slachtoffer heeft naast een chronische hoofdpijn een defect werkgeheugen en een persoonlijkheidsstoornis ontwikkeld. Daarnaast het slachtoffer volledig arbeidsongeschikt verklaard tot aan zijn pensioen, waardoor zijn vrouw, die net was bevallen van een kind, kostwinner is geworden. De Boer legde uit dat de jonge man zonder dagelijkse begeleiding volledig de controle over zijn eigen leven kwijt is. Alle deelnemers, inclusief ikzelf, waren diep onder de indruk van de impact die het ongeval heeft.

Discussie

Deze laatste discussie kwam moeilijk op gang, wellicht door het heftige verhaal dat Dhr. De Boer vertelde. Er ontstond discussie of dergelijke ongevallen wel voorkomen kunnen worden. Een aanwezige gaf aan dat we het in ieder geval moeten willen proberen. Annelieke Harmsen gaf aan dat je een ongevalsproces zou kunnen beschouwen als een soort gatenkaas: er gaan verschillende dingen mis voordat het tot een ongeval komt en door op die verschillende punten in te grijpen, is het mogelijk om een ongeval te voorkomen. Enkele voorgestelde maatregelen waren:

- Verkeersafhankelijke verkeerslichtenregelingen;
- Aanpassing ruimtelijke inrichting van het kruispunt;
- Fietshelm;
- Educatie en voorlichting, waarbij het van belang is fietsers te benaderen wanneer zij hiervoor openstaan.

— Afsluiting

Ragnhild Davidse vergelijkt tot slot de letselgevolgen voor de tweede en derde casus. Beide slachtoffers hadden MAIS3-letsel, maar de letselgevolgen zijn heel verschillend. De oude man heeft geen last meer van zijn letsel en fietst weer, terwijl de jonge man arbeidsongeschikt is verklaard, altijd hoofdpijn heeft en geheugenproblemen ondervindt. Dit laat zien dat letsel ernst niet altijd voorspelt wat de gevolgen zijn en de gevolgen behoorlijk kunnen verschillen van geval tot geval.

Helaas zit de tijd voor de workshop erop en is er geen tijd meer voor een afsluitende discussie. Wendy Weijermars bedankt Annelieke Harmsen, Ragnhild Davidse en Wiebe de Boer voor hun presentaties en alle aanwezigen voor hun aanwezigheid en input voor de discussie.